

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26*

The Model of Buddhist Propagation in 26th Buddhist Century

ลินสมุท นามดั่ง, ประยงค์ แสนวนราณ และประเสริฐ ชมพรมมา
Sinsamut Namdung, Prayong Saenburan and Prasert Chompromma
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: tigersuperhero@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล 2) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 3) วิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 และ 4) นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาพร้อมทั้งนำเสนอ ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกใช้การเดินทางไปเพื่อแสดงธรรมเทศนา และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เกิดผลทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป
2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 มีการนำเอาเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่เข้ามาใช้ จึงต้องผสมผสานระหว่างการรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาเข้ากับการปรับตัวให้ทันยุคสมัยให้เข้ากับชีวิตประจำวันของผู้คน เพื่อสังคมที่สงบสุข
3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 แม้จะมีความแตกต่างกันด้านกาลเวลา แต่ต้องปรับหลักธรรมให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของผู้คน ให้มีเป้าหมายพื้นฐานคือความสุข และสูงสุดคือหลุดพ้นจากทุกข์
4. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เรียกว่า Model EDLO & OTE ได้แก่ 1) ผู้เผยแผ่ (Evangelist) 2) หลักธรรม (Dhamma principles) 3) ภาษา

*ได้รับบทความ: 6 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2568

(Language) 4) กิจกรรมออนไลน์ (Online activities) 5) กิจกรรมออฟไลน์ (Offline activities) 6) กลุ่มเป้าหมาย (Target group) 7) การประเมินผล (Evaluation)

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; สมัยพุทธกาล; พุทธศตวรรษที่ 26

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the propagation of Buddhism during the Buddha's time, 2) to study the propagation of Buddhism in the 26th century, 3) to analyze the pattern of Buddhism propagation in the 26th century, and 4) to Presents knowledge about the propagation pattern of Buddhism in the 26th century by studying the Tripitaka. Relevant research documents and in-depth interviews Analyze content and present it accordingly.

The results revealed that:

1. Propagation of Buddhism during the Buddha's time. The Buddha and his disciples used to travel to deliver sermons. and perform correctly It resulted in Buddhism spreading throughout the Indian subcontinent.

2. The propagation of Buddhism in the 26th century has brought in modern technology and media. Therefore, it must be combined with preserving the essence of Buddhism and adapting to the times. to fit into people's daily lives for a peaceful society.

3. The form of the propagation of Buddhism in the 26th century, despite differences in time but the principles must be adjusted to be consistent with people's living conditions. Let the basic goal be happiness. And the highest is freedom from suffering.

4. The model of the propagation of Buddhism in the 26th century resulted in new knowledge called Model EDLO & OTE, including 1) Evangelist 2) Dhamma principles 3) Language 4) Online activities 5) Offline activities 6) Target group 7) valuation.

Keywords: Propagation of Buddhism; Buddha's time; 26th century

1. บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญ พระสงฆ์นอกจากต้องทำหน้าที่เพื่อขัดเกลาจิตใจของตนเอง และศึกษาไตรสิกขาแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมหรือชุมชนอีกด้วย เพราะในความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชุมชนทั้งด้านการเป็นอยู่ และความช่วยเหลืออื่นๆ ในขณะ

เดียวกันพระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ตอบแทนชุมชนในฐานะเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรม และเป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน ตามนโยบายที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ท้าวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (วิมพา. (ไทย) 4/32/40) ด้วยหาที่ของพระพุทธเจ้าในพุทธดำรัสดังกล่าวนี้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทจึงต้องขับเคลื่อน นั่นคือ เผยแผ่พระพุทธศาสนา และรักษาความสัมพันธ์อันดีให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข แม้พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่แก่สังคมไทยจนถึงยุคปัจจุบัน โดยอาศัยบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการที่ได้สืบต่อกันมาตามแนวคิดในพุทธดำรัสข้างต้น แล้วก็ตาม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการขาดเทคนิควิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ทรัพยากรบุคคลของคณะสงฆ์ขาดผู้มีความรู้ความสามารถหรือคุณสมบัติที่เพียงพอในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาทุกระดับ เราจึงคุ้นเคยกับชื่อเสียงของพระสังฆาธิการในระดับสูงเพียงไม่กี่รูปของสังคมไทย อีกทั้งพระสังฆาธิการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย ขยับเขยื้อนร่างกายลำบากทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการทำงาน 3) พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการยังขาดอุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กล่าวอย่างสั้นคือ พระสงฆ์ส่วนมากมักอยู่ในเมืองใหญ่ ไม่นิยมออกไปอยู่ในเมืองเล็ก คณะสงฆ์เองก็ไม่มีอำนาจอันใดไปบังคับได้ 4) พระสังฆาธิการยังขาดอุปกรณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 5) งบประมาณมีปริมาณน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวมานี้ถือเป็นสัญญาณแห่งความเสื่อมในแวดวงพระพุทธศาสนา หากมีมากขึ้นๆ ก็อาจทำให้พุทธศาสนาดับสูญจากเมืองไทยก็เป็นได้ (วศิณ อินทสระ, 2536)

ประเด็นสำคัญที่อยู่เบื้องหลังปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ประการข้างต้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงศาสนาแก่ผู้ที่ได้รับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หากแต่มุ่งเน้นถึงการแบ่งปันความสงบสุขทางจิตใจ และความร่มเย็นภายในให้แก่เพื่อนร่วมสังสารวัฏ ดังพุทธจริยาและจริยาของพระอรหันต์สาวกทั้งหลายที่มีวิริยะอุตสาหะจาริกด้วยมีเป้าหมาย คือ การชี้แนะทางแห่งความสงบสุขแก่มวลมนุษย์ (คมคาย คุมพันธ์, 2547) โดยไม่มุ่งหวังให้เกิดผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแง่ของการเพิ่มจำนวนของพุทธศาสนิกชนแต่อย่างใด แต่ปัญหาไม่ได้ยุติลงเท่านั้น เนื่องจากปัญหาอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ พระสงฆ์ประพจน์ไม่ดี ไม่งาม สร้างความเสื่อมเสียเป็นอันมาก (พระราชวรมณี (ประยุต ปยุตโต), 2527) นั่นก็คือ พระสงฆ์นี้ขาดคุณสมบัติภายในที่ดีกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยรู้สึกเบื่อหน่าย และมีจำนวนไม่น้อยหันไปนับถือศาสนาอื่น คนไทยในบางท้องถิ่นถึงขั้นเข้ารีตกันทั้งหมู่บ้าน จนทำให้พระสงฆ์ต้องทิ้งวัดเพราะไม่มีคนทำบุญก็มี นั่นก็เป็นการตอกย้ำว่าคนไทยขาดนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้สังคมยอมรับได้ สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ยังขาดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนานับเป็นพื้นเพองขับเคลื่อนพลวัตด้านสังคมบนพื้นฐานด้านคุณธรรม การทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำให้เกิด

ความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปได้ ก็ด้วยอาศัยความเคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ธยายุส ขอเจริญ และพระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ), 2564, หน้า 379-390) เมื่อพิจารณางานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ที่เน้นพัฒนาคนและสังคมสู่ภูมิปัญญา

ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้ จึงมีข้อแตกต่างจากงานวิจัยเรื่องอื่นที่ได้ทบทวนมาในแง่ที่ว่า นอกจากผู้วิจัยจะได้ตีความหรืออธิบายขยายความถึงรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ชัดยิ่งขึ้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ต่อยอดสังเคราะห์แบบจำลองรูปแบบ ซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในมิติทางกาย จิตใจสังคม และจิตวิญญาณ นอกจากนี้ ยังจะช่วยให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาสังคม ตลอดจนสามารถนำความรู้ความจริงที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการ เพื่อประโยชน์และเพื่อความสุขในชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาวะผู้นำและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและบรรดาพุทธสาวก รวมทั้งแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 21 รูป/คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

และ 3) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ได้ทำการศึกษาข้อมูล เอกสาร สิ่งพิมพ์และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทั่วไป เพื่อให้เข้าถึงแนวคิดและทฤษฎีของ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากเอกสาร (Document Data) ซึ่งเป็นข้อมูลจากหนังสือทฤษฎีทางในพุทธศตวรรษที่ 26 ตำรา เอกสารบทความวิชาการและวิจัย ผลงานแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ขั้นตอนที่ 2 เรียบเรียงและจัดลำดับข้อมูลที่ค้นคว้ามาอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากการทบทวนวรรณกรรม นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงกับผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ ตีความและแสดงความคิดเห็นของผู้วิจัยในส่วนของ การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ใช้การพรรณนาความ (Descriptive) Analysis) และวิเคราะห์แบบอุปนัย (Induction Analysis โดยวิเคราะห์จากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา บทความวิชาการและวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 อันจะนำไปสู่การสรุปผลของการวิจัย ตลอดจนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิจัย องค์กรความรู้ใหม่ และเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. จากการวิจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล คือ 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล 2) สถานการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาท่ามกลางเจ้าลัทธิต่างๆ 3) พุทธวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อความเสมอภาค 5) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการเกื้อกูล และ 6) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์สาวกสมัยพุทธกาล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลเป็นไปอย่างเข้มข้นและประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยมีพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนไปสู่ประชาชนทั่วไป มีวิธีการเผยแผ่ที่สำคัญ คือ (1) การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อแสดงธรรมเทศนาให้ผู้คนได้ฟัง ทำให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง (2) การตอบปัญหาหากเมื่อมีผู้คนสงสัยในเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์สาวกจะให้คำตอบที่ชัดเจนและละเอียด (3) การเป็นแบบอย่างที่ดีของพระสงฆ์สาวกจะปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตาม (4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้คน โดยพระสงฆ์สาวกจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้คน ทำให้

ผู้คนเกิดความเลื่อมใส (5) การอธิบายหลักธรรมให้เข้าใจง่ายเพราะพระสงฆ์สาวกจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ในการอธิบายหลักธรรม ทำให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ (6) การเน้นการปฏิบัติ ซึ่งพระสงฆ์สาวกจะสอน ให้ผู้คนได้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดปัญญาและความเข้าใจในพระธรรมอย่างลึกซึ้ง (7) ปัจจัยที่ส่งเสริมการ เผยแผ่ คือ ความศรัทธาของผู้คนในสมัยนั้นมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสูง ทำให้เปิดใจรับฟังคำสอน ของพระสงฆ์ มีการสนับสนุนจากกษัตริย์และขุนนาง กษัตริย์และขุนนางหลายพระองค์ให้การสนับสนุน พระพุทธศาสนา ทำให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่ได้อย่างสะดวก คณะสงฆ์สาวกมีความสามัคคีกันในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา และมีหลักธรรมที่เป็นสากล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้นวรรณะ (8) ผลลัพธ์ของการเผยแผ่ ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีปและยัง คงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ช่วยสร้างสังคมที่สงบสุข ให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำให้สังคมมีความสงบสุข และเป็นสุขการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้บริสุทธิ์ ทำให้ผู้คนมีความสุขที่แท้จริง การสร้างความเสมอภาค ให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมาจากรรณะใด

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลเป็นตัวอย่างที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้าวิธีการและปัจจัยที่ส่งเสริมการเผยแผ่ในอดีต จะช่วยให้เราสามารถนำมาปรับ ใช้และพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. สรุปผลการศึกษาศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ได้ศึกษา 1) วิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 2) สถานการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 3) พุทธวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 4) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาเพื่อความเสมอภาคในพุทธศตวรรษที่ 26 5) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการเกื้อกูลใน พุทธศตวรรษที่ 26 6) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์สาวกในพุทธศตวรรษที่ 26 จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า (1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการไปจากอดีต อย่างมาก โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการเผยแผ่ ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถ เข้าถึงกลุ่มคนได้กว้างขวางมากขึ้น และตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (2) ลักษณะเด่นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พระสงฆ์และบุคคลทั่วไปหันมาใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน ทำให้เข้าถึงกลุ่มคนรุ่น ใหม่ได้ง่ายขึ้น มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย เช่น ค่ายปฏิบัติ ธรรมสำหรับเยาวชน กิจกรรมทำบุญตามโครงการต่างๆ เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามามีส่วนร่วม มีการนำหลัก ธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นการนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง เช่น การ บริหารจัดการอารมณ์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีการร่วมมือ กับองค์กรต่างๆ เพื่อขยายผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพระสงฆ์หลายรูปเปิดโอกาสให้ผู้คนเข้ามา ปรึกษาปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ (3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน มีความสนใจ

ของผู้คนในเรื่องสุขภาพจิต ผู้คนหันมาสนใจการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดและสร้างความสงบภายใน การใช้เทคโนโลยีทำให้การเผยแผ่พระธรรมเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การที่สังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวในการเผยแผ่พระธรรมให้เข้ากับ ความแตกต่างของแต่ละบุคคล (4) ความท้าทายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ความเชื่อที่หลากหลาย มีความเชื่อที่หลากหลาย ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเผชิญกับความท้าทายในการ สื่อสารให้ผู้คนเข้าใจและยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวอยู่เสมอเพื่อให้ทัน ต่อสถานการณ์ การแข่งขันทางความคิด มีความคิดเห็นและแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาต้องเผชิญกับการแข่งขันทางความคิด

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างการรักษาแก่นแท้ของ พระพุทธศาสนาเข้ากับการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย พระสงฆ์สาวกมีบทบาทสำคัญในการนำหลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวันของผู้คน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข

3. สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ได้ทำการ วิเคราะห์ คือ 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26 2) สถานการณ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26 3) พุทธวิธีการสร้างแรงจูงใจใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26, 4) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อความเสมอภาคในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26, 5) พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อ ความเกื้อกูลในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26, 6) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์สาวก ในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26 จากการวิเคราะห์พบว่า

3.1 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ได้รวดเร็ว และกว้างขวาง ในท่ามกลางเจ้าลัทธิและศาสดามากมายที่ต่างก็มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของผู้คนในยุค สมัยนั้น โดยสามารถโน้มน้าวผู้คนในทุกรัฐทุกแคว้นแห่งชมพูทวีปให้ละทิ้งลัทธิความเชื่อถือเดิมของตน สัมผัสใจเข้ามาเป็นพุทธมามกะ ไม่เว้นแม้แต่ผู้เป็นเจ้าลัทธิหรือนักบวชในลัทธิอื่นจำนวนไม่น้อยที่ยอม ตนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วได้บรรลุมรรคผลกันโดยทั่วหน้า ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงพระพุทธานุภาพ และยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ได้เป็นอย่างดี หากตั้งคำถามว่าพระพุทธองค์ทรงมีวิธี การอย่างไรในการเผยแผ่ศาสนาจึงมีผลสัมฤทธิ์ยอดเยี่ยมเห็นปานนี้

3.2 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 มีการเปลี่ยนไปมากมายด้วยเทคโนโลยี ทันสมัย อำนวยความสะดวก ค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น หนังสือพระไตรปิฎกมีจำหน่ายหา ซื้อได้สะดวก มีพระไตรปิฎกออนไลน์ค้นคว้าได้ทุกพระสูตร ทั้งพระสงฆ์ ทั้งฆราวาส มีสำนักสงฆ์เกิดขึ้น มากมายจัดปฏิบัติธรรม ออกเทปบันทึกคำสอนของพุทธศาสนามากมาย มีรายการสดของวัดต่างๆ ถ่ายทอด เพื่อให้ประชาชนเสพอย่างกว้างขวาง ช่องทางการเผยแผ่ธรรมะมีมากมายหลากหลายช่องทาง วัดจึงไม่ใช่

ศูนย์กลางในการเผยแผ่ธรรมะ แต่กำลังจะกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เป็นวัดพุทธพาณิชย์ ไม่ได้เป็นสถานที่ขัดเกลากิเลส แต่เป็นวัดที่เพิ่มกิเลสเพราะวัดต่างๆ เน้นสร้างวัตถุ ใหญ่โต สวยงามเพื่อเรียกหรือเป็นอุบายให้คนเข้าวัด พระธรรมวินัยยังคงมีอยู่ในตำราพระไตรปิฎก แต่ถูกเลือกที่จะปิดไว้เพื่อหาอุบายให้คนเข้าวัด ในบางวัด ในความเสมอภาคนี้เองที่จะทำให้คำสอนบางส่วนอาจถูกลบเลือนไปเรื่อยๆ จนสุดท้ายก็จะไม่ปฏิบัติตาม ไม่มีหน่วยงานที่เข้มแข็งพอที่จะควบคุมกำกับได้ แม้จะมีองค์กรพุทธศาสนา มีสมาคมพุทธศาสนา

3.3 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลเป็นแบบอย่างที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน แม้ว่าสภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่หลักการพื้นฐานของการเผยแผ่ก็ยังคงมีความสำคัญ เช่น การเน้นการปฏิบัติ การสร้างความเข้าใจ และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

3.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 นั้น มีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของฆราวาส การใช้เทคโนโลยี และการตอบสนองความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและในพุทธศตวรรษที่ 26 แม้จะมีความแตกต่างกันด้านกาลเวลา และยุคสมัย มีความหลากหลายทางความเชื่อ วัฒนธรรม แต่ต้องตระหนักถึงการสร้างแรงจูงใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คำนึงถึงเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเสมอภาค และเผยแผ่พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูล โดยปรับหลักธรรมไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของผู้คน มีเป้าหมายอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทางพระพุทธศาสนาคือ หลุดพ้นจากทุกข์ และมีเป้าหมายพื้นฐานคือให้พุทธศาสนิกชนมีความสุขสงบในการดำเนินชีวิต

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ได้ค้นพบประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 และ 3) การวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล เป็นตัวอย่างที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบ การศึกษาค้นคว้าวิธีการและปัจจัยที่ส่งเสริมการเผยแผ่ในอดีต ซึ่งยังมีพระสงฆ์สาวกสำคัญในยุคสมัยนั้นเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับพระศุภชาติ (ธมมัสสโร) สาลิวงษ์ และคณะ (2567, หน้า 152-164) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พระสาวกกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลของพระพุทธเจ้าและพระโมคคัลลานะทางด้านของพระพุทธเจ้าก็มีความชำนาญในด้านปัญญาและในส่วนของพระโมคคัลลานะนั้นก็มีความชำนาญทางด้านฤทธิ์ถึงขั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ยกย่องทั้งสองให้เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา และสามารถทำให้ผู้คนเกิดความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากและในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้นทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพุทธบริษัททั้ง 4 ได้เริ่มทำการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงของศาสนาพุทธไว้แล้วตามหลักพระรัตนตรัยนั้นคือความจริงของการพ้นทุกข์ที่พิสูจน์ได้และให้ผลได้จริง ปัจจุบันนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญยิ่ง ต่อความดำรงและมั่นคงใน พระพุทธศาสนา และนับเป็นภารกิจโดยตรงของพระภิกษุพุทธสาวกในพระพุทธศาสนาที่เมื่อได้ทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์ด้วยการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยแล้วนั้นจนแตกฉานและประพฤติดิปฏิบัติตามหลักของพระธรรมวินัยที่ศึกษามาจนมีภูมิรู้ภูมิธรรมเข้มแข็งแล้ว ต้องอุทิศตนและทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงธรรม การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม ตลอดจนการปฏิบัติธรรมการปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นแบบอย่าง โดยจัดเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อความดำรงยั่งยืนมั่นคงอยู่ในพระพุทธศาสนานับตั้งแต่สมัยพุทธกาลจวบจนปัจจุบัน

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 หรือในยุคปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างการรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาเข้ากับการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย พระสงฆ์สาวกมีบทบาทสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวันของผู้คน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข สอดคล้องกับพระเมธาวิจารย์ส (สุเทพ ปลิวโก) และคณะ (2562, หน้า 17-33) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา พบว่า 1) สภาพ การเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า ด้านพระสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวิธีการเผยแผ่ ด้านการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านแผนงานและนโยบาย ด้านแผนงานและนโยบาย และด้านการสร้างเครือข่ายอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ส่วนด้านการส่งเสริมและสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนามีดังนี้ (1) ด้านการสร้างเครือข่าย สร้างเครือข่าย เชิงรุก ผ่านหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนเพื่อ ขับเคลื่อนการเผยแผ่พุทธธรรมโดยบูรณาการเชื่อมโยงกับสังคมและบุคคลต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันรวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายโดยการปฏิบัติ การเผยแผ่เชิงรุกในพื้นที่ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน และผู้นำชุมชนท้องถิ่น (2) ด้านวิธีการเผยแผ่ สร้างวิธีการและรูปแบบการเผยแผ่ด้วยกระบวนการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม พหุวัฒนธรรมสอดคล้องกับ แนวคิด และเป้าหมายการเผยแผ่ตามหลักพุทธโอวาท ทั้งนี้ เพื่อมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง (3) ด้านการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พุทธธรรม ผ่านสื่อมวลชน IT และสื่อชุมชน เพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างรูปแบบและนวัตกรรม การสื่อสารที่

ทันสมัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่ออุปกรณ์ ในการเผยแพร่ พุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์และไลน์ เป็นต้น (4) ด้านพระสงฆ์ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรผู้เผยแพร่พุทธธรรมให้มีทักษะ การเผยแพร่พุทธธรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะและ สมรรถนะขีดความสามารถเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ให้ดียิ่งขึ้น (5) ด้านการ ส่งเสริมและสนับสนุนคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการเผยแพร่พุทธธรรมทั้งภายในประเทศและ ภายนอกประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและส่งเสริมการสร้างธรรมทายาททุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมให้วัดมี ศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาเพื่อ ตอบสนอง ต่อความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชน และ 6) ด้านแผนงานและนโยบายพัฒนารูปแบบที่มุ่งเน้น การนำนโยบายการเผยแผ่สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในทุกๆ ด้าน โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งจัดทำยุทธศาสตร์พระพุทธศาสนา 4.0 เพื่อสอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล

3. การวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 แม้จะมีความแตกต่าง กันด้านกาลเวลา และยุคสมัย มีความหลากหลายทางความเชื่อวัฒนธรรม แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการปรับหลักธรรมให้ไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของ ผู้คนมีเป้าหมายอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทางพระพุทธศาสนาคือหลุดพ้นจากทุกข์ และมีเป้าหมาย พื้นฐานคือให้พุทธศาสนิกชนมีความสุขสงบในการดำเนินชีวิตในทุกยุคทุกสมัย สอดคล้องกับพระครูปลัด เฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม) (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร พบว่า มีจุดแข็ง คือ พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก พระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีจุดอ่อน คือ การใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อเผยแผ่มีน้อย เพราะขาดความรู้ความชำนาญ ขาดวิธีสร้างความสนใจ ขาดศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล และกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ขาดพระสงฆ์ที่เป็น นักเผยแผ่มีความรู้และทักษะในการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ขาดการพัฒนาบุคลากร ระบบ เทคโนโลยีที่ใช้อยู่ขาดความทันสมัย มีโอกาส คือ สื่อสารสนเทศช่วยให้การประชาสัมพันธ์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาได้ผลดีกว้างขวางและครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงกลุ่มของเยาวชนได้ง่าย เป็นช่องทางการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในวัด มีอุปสรรค คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาธรรมะผ่านทางโซเชียลมีเดีย และเว็บไซต์ตลอดถึงสถานีวิทยุยังมีอยู่น้อย การจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ได้รับความร่วมมือ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีมีอยู่น้อย ขาดการสนับสนุนอย่าง จริงจังจากทางคณะสงฆ์ กระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการวางแผน ได้แก่ การวางแผนดำเนินงาน การวางแผนกำลังคนให้เพียงพอ การวางแผน

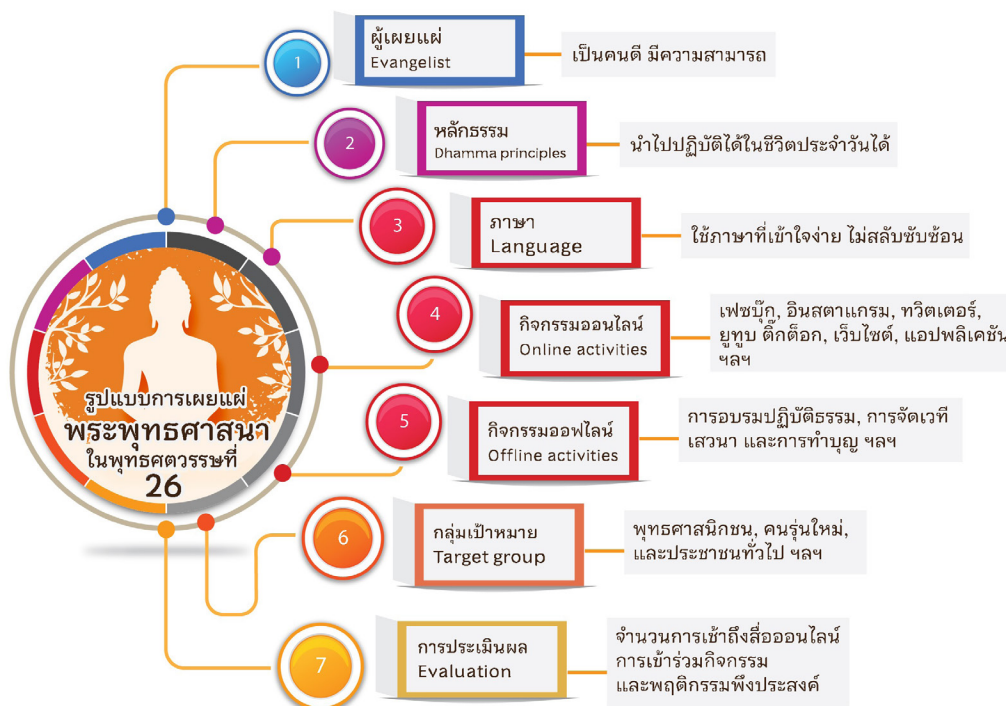
งบประมาณให้เพียงพอ การวางแผนจัดการวัสดุอุปกรณ์ ด้านการลงมือทำ ได้แก่ มอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ภายในวัดรับผิดชอบงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายต่างๆ เน้นการทำงานเป็นทีม ทีมเผยแผ่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป และพระนักเทศในกิจกรรมโอกาสต่างๆ อันเป็นบุญพิธีหรือกุศลพิธี ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเป็นไปในลักษณะการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการออกกฎระเบียบไปควบคุม การฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถก่อนที่จะไปเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ พัฒนาการประสานงานเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1.1 รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสังคมได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน
2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ
 - 2.1 ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ให้กับพระภิกษุสามเณร ทั้งในส่วนบุคคลและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน
 - 2.2 ควรจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องในการพัฒนา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาอย่างมีระบบต่อเนื่องและยั่งยืน
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย
 - 3.1 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมออนไลน์
 - 3.2 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มคน Gen Z
 - 3.3 การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 26 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เรียกว่า Model EDLO & OTE ได้แก่ 1) ผู้เผยแผ่ (Evangelist) 2) หลักธรรม (Dhamma principles) 3) ภาษา (Language) 4) กิจกรรมออนไลน์ (Online activities) 5) กิจกรรมออฟไลน์ (Offline activities) 6) กลุ่มเป้าหมาย (Target group) 7) การประเมินผล (Evaluation) ผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการเป็นแผนภูมิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คมคาย คุ่มพันธ์. (2547). บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมโธภิกขุ). (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธยาอุส ขอเจริญ และพระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ). (2564). พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมภายใต้ความสัมพันธ์ชายแดนไทยกัมพูชา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 379-390. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/249647/170375>
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2565). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร. (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎิณิบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ ปสฺสวโก), พระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร, พระมหาวิโรจน์ สุเมธี และสาลินี รักกตัญญู. (2562). รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 17-33. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/233797/160699>
- พระราชวรมนี (ประยุต ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระศุภชาติ (ธมมัสสโร) สำลีวงศ์, ปัญพนงค์ วงศ์ณาศรี, พรรณพชัญ จิตรจํานง และจิราภรณ์ ชูชำนาญ. (2567). พระสาวกกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 4(2), 152-164. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/268860/180115>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2536). *การเผยแผ่ศาสนา*. กรุงเทพฯ: กิตติวรรณ.

